

Саганюк Ф. В., канд. юрид. наук, доцент	(0000-0002-9516-0562)
Мудрак Ю. М.	(0000-0002-1159-5746)
Мазуренко І. М.	(0000-0003-2233-7563)
Піщанський Ю. А.	(0000-0003-4392-3318)

Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

Тероризм та інші протиправні дії у російській гібридній війні

Резюме. Розглянуто наявні способи та методи гібридної російської війни проти України та інших суверенних держав світу з позиції чинного законодавства України та міжнародного права.

Ключові слова: збройна агресія; збройні сили; міжнародне право; міжнародне гуманітарне право; міжнародний тероризм; тероризм; російська гібридна війна.

Постановка проблеми. Головним сучасним безпековим аспектом у воєнній сфері на національному рівні залишається розв'язана Російською Федерацією (РФ) гібридна війна проти України, яка ведеться у формі комбінації різноманітних агресивних протиправних дій, застосування регулярних військ (сил), незаконних збройних формувань і терористичних організацій, використання пропаганди, саботажу, терору, вчинення диверсій, умисного завдання шкоди громадянам та об'єктам державної власності України [1].

Окупація РФ частини території України – Автономної Республіки Крим, Донецької і Луганської областей, розпалювання в східних регіонах збройної агресії та відвертих терористичних діянь, руйнування системи світової та регіональної безпеки і міжнародного та міжнародного гуманітарного права зумовлюють переглянути та оновити наявні підходи щодо забезпечення незалежності та державного суверенітету України, відновлення її територіальної цілісності, протидії агресії Російської Федерації для реалізації сучасної Стратегії зовнішньополітичної діяльності України, затвердженої Указом Президента України від 26.08.2021 № 448/2021. Відповідно до цієї Стратегії досвід, набутий за роки протидії агресії Російської Федерації, зокрема щодо протистояння її гібридним загрозам, має бути використаний для розвитку безпекового та політичного співробітництва з іншими державами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній літературі [2–8] йдеться про те, що тероризм – це злочин відверто насильницького характеру, який у сучасних умовах характеризується широким розмахом, відсутністю чітко виражених державних кордонів, наявністю зв'язку і взаємодії з міжнародними терористичними центрами та

організаціями, суворою конспірацією і ретельним відбором кадрів, надсучасним технічним оснащенням і озброєнням, використанням найбрутальніших і найнесподіваніших прийомів і способів.

Протиправні дії РФ проти України, які наведені в табл. 1, набули саме такого характеру і терористичних ознак, що потребує нових підходів до їх правової оцінки та протидії.

Характерні ознаки тероризму, як обґрунтовано у [2–4], притаманні агресивним гібридним діям РФ, угруповань її збройних сил і створених нею терористичних структур, що здійснюються не тільки проти України. Росія використовує тероризм як стратегію і тактику у терористичних агресивних гібридних діях і проти інших сусідніх держав (табл. 2) [2].

У [3] йдеться про акт тероризму за участю представників ФСБ РФ у Чехії, пов'язаний з підривом підпорядкованими керівництву Росії військовослужбовцями складів боеприпасів у чеському селі Врбетице у 2014 році.

Нещодавно керівництво РФ схвально оцінило скоєний нинішнім керівництвом Білорусі фактично терористичний акт проти іноземного пасажирського авіалайнера та насильницьке поневолення кількох його пасажирів [4].

Окупаційна адміністрація РФ на окупованих територіях розграбовує майно місцевого населення, здійснює насильницьку русифікацію, репресії та інші суспільно небезпечні діяння, катування та вбивства полонених, інші воєнні злочини; системно і масово користується репресивними методами та способами, залякуваннями; порушує права людини та свободи місцевого населення на окупованих територіях. Критична ситуація у сфері прав людини в окупованому Криму засуджена Резолюцією ГА ООН 71/205 від 19.12.2016.

Протиправні дії РФ проти України

Період	Вчинені протиправні дії
29.09.2003	Самочинне протиправне будівництво всупереч нормам міжнародного права переправи (дамби) до о. Тузла (Україна)
04.03.2014	Блокування та захоплення незаконними групами РФ та військовослужбовцями без пізнавальних знаків (“зеленими чоловічками”) будівель місцевої влади АР Крим, Донецької та Луганської областей, військових частин та портів
03–27.03.2014	Блокування військово-морської бази та захоплення 13 кораблів ВМС ЗС України (Донузлав)
26.05.2014– 22.01.2015	Збройний напад, захоплення та знищення групами російських спецпризначенців та терористичних найманців проросійських бойовиків Донецького міжнародного аеропорту
06–09.2014	Масоване застосування регулярними військами РФ залпового вогню БМ-21 з території РФ по населеним пунктам та підрозділам ЗС України; вчинення насильницьких діянь, пов’язаних із загрозою життю і здоров’ю та вбивством невинних людей, руйнуваннями важливих народногосподарських об’єктів, систем життєзабезпечення, комунікацій, унаслідок чого загинуло 30 військовослужбовців ЗС України, 6 прикордонників та значна кількість цивільного населення
28.02–22.03. 2014	Терористичне блокування і захоплення незаконними терористичними формуваннями РФ аеропорту “Бельбек” в АР Крим та літаків ВВС ЗС України і поневолення командира в/частини ЗС України
11.06.2014	Обстріли російськими терористами снарядами РСЗВ “Град” населених пунктів та невійськових об’єктів України з території РФ
01.06.2014	Збройне захоплення терористичними угрупованнями РФ та знищення українського телецентру на горі Карачун Донеччини
06–08.2014	Збройне захоплення російськими терористичними угрупованнями кургану “Савур-Могила” на Донеччині
14.06.2014	Збройний теракт та збиття підрозділами російської диверсійної терористичної групи ПВК “Вагнер” літака Іл-76 ПС ЗС України поблизу аеропорту “Луганськ”
17.07.2014	Збиття над Донецьком терористичним формуванням РФ із ЗРК “Бук” міжнародного пасажирського літака Boeing 777 компанії “Malaysia Airlines”, що виконував рейс МН17, унаслідок чого загинуло 298 пасажирів з кількох іноземних держав та екіпаж
08.2014	Збройне оточення та розстріл регулярними підрозділами РФ українського угруповання під Іловайськом унаслідок чого загинули 366, поранені 429, полонені 300 осіб та знищено 125 одиниць військової техніки ЗС України
01–02.2015	Збройне захоплення російськими угрупованнями населеного пункту Дебальцево з нещадним артобстрілом з установок “Град” по житловим кварталам, знищенням та підпалом житлових будинків, обстрілами та окупацією прилеглої території
22.01.2015	Артобстріл російськими найманцями зупинки “Донецькгірмаш” у Донецьку; мінометний обстріл транспортної розв’язки в Ленінському районі Донецька внаслідок чого загинуло 8 невинних осіб та 13 отримали важкі поранення
01.2016 – 06.2020	Самочинне будівництво Керченського мосту на території окупованої АР Крим
25.11.2018	Збройний напад військових кораблів РФ і захоплення у нейтральних водах Чорного моря військових катерів і моряків ВМС ЗС України, поранено 6 військовослужбовців, узято в полон і засуджено РФ усі екіпажі захоплених катерів ВМС ЗС України
02.2010 – 03.2020	Погрози РФ застосовувати проти інших держав ядерну та іншу зброю масового ураження згідно з указом президента РФ “Основи державної політики Російської Федерації в галузі ядерного стримування”
1917 до т. ч	Насильницьке нав’язування РФ іншим державам та просування на їх територіях проголошеної керівництвом РФ ідеї “руського міру” та захисту “руськоязичного” населення, що ґрунтуються на твердженні про надособливості російської душі, місії, російської людини та руської мови
20.03.2021	Чергові агресивні утиски та переслідування українців і кримських татар на території окупованого півострова Крим на підставі указу президента Росії про заборону “іноземним громадянам” володіти землею в незаконно окупованому Криму
14.04.2021 до т. ч.	Агресивна та суперечлива міжнародно-правовим договорам концентрація військ РФ поблизу кордонів України та в окупованому Криму (понад 150 тис. військових і озброєння)

Міжнародні злочинні дії РФ проти суверенних держав світу

 <p>Грузія, Абхазія</p>	<p>1992-1993</p> <p>збройний конфлікт з 8 тисячами загиблих</p>	<p>1999</p> <p>незаконний «референдум» про незалежність</p>	<p>1994, 1999</p> <p>проголошена псевдонезалежність т зв. «Республіки Абхазія»</p>	<p>2021</p> <p>невизнання у світі порушення прав людини, щонайменше 4,5 тисяч російських військових на території</p>
 <p>Грузія, Цхинвальський район</p>	<p>1991-1992, 2008</p> <p>2 війни, щонайменше 2 тисячі загиблих</p>	<p>1992, 2006</p> <p>незаконні «референдуми» про незалежність і «возз'єднання з Росією»</p>	<p>1992, 2006</p> <p>проголошена псевдонезалежність т зв. «Республіки Південна Осетія»</p>	<p>2021</p> <p>невизнання у світі порушення прав людини, щонайменше до 4,5 тисяч російських військових на території</p>
 <p>Молдова, Придністров'я</p>	<p>1992</p> <p>збройний конфлікт з 1 тисячею загиблих</p>	<p>2006</p> <p>незаконний «референдум» про незалежність від Молдови і приєднання до Росії</p>	<p>2017</p> <p>Придністров'я використовує прапор Росії як другий «державний»</p>	<p>2021</p> <p>невизнання у світі порушення прав людини, щонайменше 3 тисячі російських військових на території</p>

Для диверсійної роботи вербуються члени терористичних організацій та спецслужб РФ, які інструктують, навчають, фінансують та озброюють терористів. Надання Російською Федерацією ПЗРК терористам підтверджує факт прямого втручання РФ у внутрішні справи України та підтримання тероризму [2, 5].

Найочевидніша характерна ознака згаданих терористичних діянь РФ – насильство. За даними Уповноваженого верховного комісара ООН з прав людини загальна кількість людських жертв, пов'язаних з агресією РФ проти України, з 14.04.2014 по 31.01.2021 становить 42 000–44 000 осіб: 13 100–13 300 загиблих (щонайменше 3 375 цивільних осіб, приблизно 4 150 українських військових і 5 700 членів озброєних РФ груп); 29 500–33 500 поранених (7 000–9 000 цивільних осіб, 9 700–10 700 українських військових та 12 700–13 700 членів озброєних РФ груп) [5].

У сучасних ЗМІ [5, 6] йдеться про безпрецедентну за масштабами передислокацію військ РФ до українських кордонів з погрозами широкомасштабною війною та значне загострення ситуації вздовж лінії розмежування і в окупованому Криму, а також про самочинне протиправне обмеження на півроку судноплавства в трьох районах Чорного моря, зокрема й поблизу Керченської протоки. МЗС України розцінило ці дії РФ як ескалацію країною-агресором ситуації в Азово-Чорноморському регіоні, що свідчить про відсутність будь-яких намірів Росії

відмовлятися від продовження гібридної війни проти України.

Метою статті є пошук правових підходів до належного оцінювання наявних агресивних гібридно-терористичних збройних та інших діянь Російської Федерації проти України й інших суверенних держав світу відповідно до чинного законодавства України та міжнародного і міжнародного гуманітарного права.

Викладення основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку не існує загальноприйнятих кодексів, які б давали чітку оцінку протиправним діям РФ проти України та інших суверенних держав світу як тероризму чи міжнародному тероризму. Факт існування такого виду світових проблем потребує зосередження на законодавстві кожної держави на ознаках таких діянь відповідно до кримінального та процесуального кодексів з урахуванням міжнародно правової практики щодо таких найнебезпечніших злочинів.

Зокрема, злочини проти людства (англ. – Crimes against humanity) або злочини проти миру та безпеки людства визначені в Римському статуті Міжнародного кримінального суду, як “найбільш ненависні злочини, оскільки уособлюють цілком серйозний і руйнівний вплив на людську гідність, принижують і спричиняють деградацію особистості”. Як видно з табл. 1 та 2, саме такі протиправні дії є основою політики нинішніх правителів РФ з широким розповсюдженням звірств, яке замовчується чи виправдовується ними. Вбивства, масове

знищення людей, тортури, звалтування, політичне, расове або релігійне переслідування та інші нелюдські акти поведінки досягають критичного рівня.

Іншими словами, протиправні дії РФ, які відобразились у масових злочинах проти України та інших сусідніх держав, мають певні ознаки й злочинів проти людства, бо вони несуть загрозу не лише конкретній особі, а людській спільноті, докільлю, порушують правила людського співіснування. Отже такі злочини мають каратися не тільки за законами окремої країни, а й засуджуватися світовою спільнотою загалом.

Першоджерелами характеристики таких злочинів за міжнародним правом є статути військових трибуналів таких, як Нюрнберзький (1945 р.), Токійський (1946 р.), міжнародних кримінальних трибуналів по Югославії (1993 р.), Руанді (1994 р.) та Римський Статут Міжнародного кримінального суду (1998 р.), а також численні конвенції та резолюції ООН.

Законом України “Про боротьбу з тероризмом” від 20.03.2003 № 638-IV (ст. 1) міжнародний тероризм визначений як “здійснювані у світовому чи регіональному масштабі терористичними організаціями, угрупованнями, зокрема за підтримки державних органів окремих держав, для досягнення певних цілей суспільно небезпечні насильницькі діяння, пов’язані з викраденням, захопленням, вбивством невинних людей чи загрозою їх життю і здоров’ю, зруйнуванням чи загрозою зруйнування важливих народногосподарських об’єктів, систем життєзабезпечення, комунікацій, застосуванням чи загрозою застосування ядерної, хімічної, біологічної та іншої зброї масового ураження”. У Росії “тероризм” визначається як “диверсійна діяльність” і як складова гібридної війни [7].

Вторгнення або напад збройних сил РФ на територію України та іншої держави чи будь-яка військова окупація, який би тимчасовий характер вона не носила, є результатом такого вторгнення чи нападу, або будь-яка анексія із застосуванням сили території іншої держави чи її частини, Генеральною Асамблеєю ООН ще в 1974 році визнані як агресія, а Законом України “Про оборону України” від 06.12.1991 № 1932-XII (ст. 1) – як збройна агресія.

Аналогічно визнані бомбардування збройними силами держави території іншої держави чи застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави,

блокада портів чи берегів держави збройними силами іншої держави, напад збройними силами держави на сухопутні, морські чи повітряні сили або морські та повітряні флоти іншої держави; застосування збройних сил однієї держави, що знаходяться тимчасово на території іншої держави за згодою з приймаючою державою, у порушенні умов, передбачених в угоді, чи будь-яке продовження їхнього перебування на такій території після припинення дії угоди; дія держави, яка дає змогу, щоб її територія, яку вона надала в розпорядження іншої держави, використовувалася цією іншою державою для здійснення акта агресії проти третьої держави; засилання державою чи від імені держави збройних банд, груп і регулярних сил чи найманців, які здійснюють акти застосування збройної сили проти іншої держави, що носять настільки серйозний характер, що це рівнозначно зазначеним вище актам, або його істотна участь у них.

Водночас, усі ці діяння Росії проти України, яка розпочалася 20.02.2014 з військової операції збройних сил РФ і окупації ними частини території України, з вчиненням її терористичними організаціями та угрупованнями суспільно небезпечних насильницьких діянь (див. табл. 1, 2), пов’язаних з викраденнями та захопленнями і вбивствами невинних людей чи загрозою їх життю і здоров’ю, руйнуваннями важливих народногосподарських об’єктів, систем життєзабезпечення, комунікацій, застосуванням чи загрозою застосування ядерної, хімічної, біологічної та іншої зброї масового ураження і подальших її агресивних терористичних діянь на окупованих територіях, так званих тренувань біля кордону України та на окупованих агресором територіях військ (сил) Південного військового округу РФ та на морських акваторіях доводить подальше вдосконалення нею гібридних агресивно-терористичних способів і методів гібридної війни проти України та інших держав світу.

Відповідно до ст. 1 Закону України “Про боротьбу з тероризмом” усі такі дії РФ належить визнати Україною, а відтак і міжнародною спільнотою, передусім ООН, ОБСЄ, ЄС, НАТО, відповідно до міжнародного права, як міжнародний тероризм, тобто злочинами, що охоплюють:

планування, організацію, підготовку та реалізацію терористичних актів;

підбурювання до вчинення терористичних актів, насильства над

фізичними особами або організаціями, знищення матеріальних об'єктів;

організацію незаконних злочинних збройних формувань та організацій і організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, так само як і участь у таких актах;

вербування, озброєння, підготовку та використання терористів;

пропаганду і поширення ідеології тероризму на кшталт “руського міру”;

проведення навчання тероризму;

в'їзд в Україну громадян РФ та угруповань, зокрема “Вагнер” з терористичною метою;

фінансування в Криму та на Сході України терористичних організацій й інше сприяння тероризму, що включає надання чи збір будь-яких активів прямо чи опосередковано для їх використання для будь-яких цілей окремим терористом чи терористичною групою (організацією) чи для організації, підготовки або вчинення терористичного акту, втягнення до вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення такого акту, створення терористичної групи (організації), сприяння вчиненню терористичного акту, навчання тероризму, виїзду з України та в'їзду в Україну з терористичною метою, провадження будь-якої іншої терористичної діяльності, а також навіть спроби вчинення таких злочинних діянь.

Для активнішої протидії злочинним міжнародним діянням РФ наряду з примушуванням її до виконання Мінських домовленостей (Протокол від 05.09.2014, Меморандум від 19.09.2014 та Комплекс заходів від 12.02.2015) у [2–8] рекомендується:

по-перше, зосередити увагу усіх інституцій України та міжнародного співтовариства на ефективній реалізації міжнародно-правових норм і правил, передбачених, зокрема, Глобальною контртерористичною стратегією Організації Об'єднаних Націй (*UN Global Counter-Terrorism Strategy*), яка визначає загальні стратегічні підходи до боротьби з тероризмом у світовому масштабі.

Цей міжнародно-правовий документ спрямований на посилення національних, регіональних та міжнародних підходів до боротьби з тероризмом. Держави – члени ООН погодилися не тільки оголосити про те, що тероризм є неприйнятним у всіх його формах і проявах, але й висловили рішучість

зробити практичні кроки на рівні окремих держав, так і колективно для запобігання тероризму і боротися з ним. Ці підходи включають широке коло заходів від зміцнення потенціалів окремих держав у боротьбі з терористичними загрозами до забезпечення координації контртерористичної діяльності в системі ООН;

по-друге, на виконання вимог чинної Стратегії національної безпеки України, державний суверенітет, територіальна цілісність, демократичний конституційний лад та інші життєво важливі національні інтереси мають бути захищені не тільки від воєнних загроз з боку РФ, а і від невоєнних, які продукуються нею проти України та деяких інших суверенних держав світу;

по-третьє, на виконання Стратегії воєнної безпеки України [1] необхідно посилити боротьбу на дипломатичному рівні в інтересах захисту суверенного права України на активну всеохоплюючу оборону від нападу агресора як міжнародного терориста, зокрема в ООН та Раді Безпеки, міжнародних судах, Інтерполі тощо, до яких Росія активно апелює. Її дії не узгоджуються з принципами міжнародного гуманітарного права і мають зустріти адекватну протидію міжнародних інституцій та й міжнародної спільноти, зокрема з посилення санкцій проти польотів військових літаків у міжнародному просторі та походів у міжнародних водах військових кораблів ВМС РФ, передусім з так званими гуманітарними вантажами тощо. Окрім цього, як пропонується у [6], запровадити бойкот РФ на світовій арені та міжнародну ізоляцію її вищого керівництва, введення повного ембарго на експорт енергоносіїв (газу, нафти і вугілля); суттєво посилити санкційний тиск ЄС, заборонити будівництво та введення в експлуатацію газогону “Північний потік-2”; заморозити російські активи та вжити інші ефективні заходи.

Висновки

1. Сучасні дослідження [2, 7, 8] наявних підходів до боротьби з російським міжнародним тероризмом і збройною агресією, що здійснюється Росією проти України та інших суверенних держав світу переконують, що такі діяння РФ є насильницькими та особливо небезпечними, пов'язаними з масовими вбивствами, захопленнями та викраденнями невинних людей, руйнуваннями чисельних населених пунктів, важливих народногосподарських об'єктів, систем життєзабезпечення, комунікацій, застосуванням зброї масового

ураження. Україною та міжнародним співтовариством належить розцінити як міжнародний тероризм вжити ефективніших заходів відповідно до національного законодавства та Глобальної контртерористичної стратегії Організації Об'єднаних Націй (*UN Global Counter Terrorism Strategy*), яка визначає загально стратегічні підходи до боротьби з тероризмом у світовому масштабі.

2. Здійснювані вже восьмий рік Російською Федерацією та її правителями і збройними формуваннями, терористичними організаціями й найманцями гібридні агресивні злочинні терористичні діяння на території України та інших суверенних держав світу без оголошення війни та з відвертим цинічним нехтуванням норм міжнародного та міжнародного гуманітарного права належить розцінювати не як війну в межах міжнародного права, а як збройну агресію з наявними ознаками міжнародного тероризму.

3. Нарощення з боку РФ, як держави-агресора, проти України та інших суверенних держав світу злочинно-терористичних діянь потребує посилення санкцій проти польотів її військових літаків у міжнародному просторі та походів у міжнародних водах військових кораблів ВМС РФ, передусім з так званими гуманітарними вантажами, запровадити бойкот її на світовій арені та міжнародну ізоляцію вищого її керівництва, введення повного ембарго на експорт енергоносіїв, замороження активів та вжиття інших ефективних підходів до протидії її злочинній діяльності.

Напрями подальших досліджень. Проведення більш детального аналізу сутності діянь РФ проти України порівняно з

міжнародним тероризмом на основі норм національного та міжнародного законодавства і міжнародного гуманітарного права, які регулюють правовідносини у цій сфері, пошук правових підходів до вдосконалення загальнодержавної системи боротьби з цією злочинною діяльністю відповідно до чинного законодавства України і вимог міжнародного та міжнародного гуманітарного права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Стратегія воєнної безпеки України: воєнна безпека – всеохоплююча оборона : затв. Указом Президента України 25.03.2021 № 121/2021.
2. Міжнародний тероризм у сучасному світі. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/world_history/31752/; Крим – головні заяви до семиріччя окупації півострова. URL: <https://nv.ua/ukraine/politics/krym-glavnye-zayavleniya-k-semiletiyu-okkupacii-poluostrova-novosti-ukrainy-50148020.html>. (дата звернення: 03.04.2021).
3. Фактично відбулася терористична атака РФ на країну – члена НАТО. URL: <https://gordonua.com/news/worldnews/fakticheski-proizoshla-terroristicheskaya-ataka-rf-na-stranu-chlena-nato-posol-ukrainy-v-chehii-1549779.html>. (дата звернення: 04.04.2021).
4. Європейська правда. 2021. 24 травня; Українська правда. 2021. 25 травня.
5. Радіо Свобода, 2021. 30 травня.
6. Офіційний вебсайт Посольства України у ФРН. URL: <https://germany.mfa.gov.ua/news/posol-ukrayini-u-fm-andrij-melnyk-publichno-zaklikav-federalnogo-kanclera-angelu-merkel-negajno-vtrutitisiya-u-situaciyu>; РБК Україна. 2021. 28 травня; 10 фактів про збройну агресію Росії проти України. URL: <https://mfa.gov.ua/10-faktiv-pro-zbrojnu-agresiyu-rosiyi-proti-ukrayini> (дата звернення: 03.04.2021).
7. Україна і Росія. Чим відрізняється тероризм від гібридної війни / Радіо Свобода. 2017. 24 квітня.
8. Воєнні аспекти протидії “гібридній” агресії: досвід України : монографія / колектив авторів ; за заг. ред. А. Сиротенка. Київ: НУОУ, 2020. 176 с.

Стаття надійшла до редакційної колегії 02.05.2021

Terrorism and other illegal actions in the Russian hybrid war

Annotation

The main modern security aspect in the military sphere at the national level is the hybrid war against Ukraine unleashed by the Russian Federation (RF), which is conducted in the form of a combination of various aggressive illegal actions, the use of regular troops (forces), illegal armed groups and terrorist organizations, sabotage, terror, intentional harm to citizens and state property of Ukraine.

The aim of the article is to find legal approaches to the proper assessment of the existing aggressive hybrid terrorist armed and other actions of the RF against Ukraine and other sovereign states of the world in accordance with current legislation of Ukraine and international and international humanitarian law.

Modern studies of existing approaches to combating Russian international terrorism and armed aggression show that such actions of the RF are violent and especially dangerous, associated with mass killings, hostage-taking and abductions of innocent people, destruction of numerous settlements, important economic facilities, systems life support, communications, use of weapons of mass destruction.

The hybrid aggressive terrorist acts committed by the RF for the eighth year in a row on the territory of Ukraine and other sovereign states of the world without declaring war and with outright cynical disregard for international humanitarian law should be regarded not as a war within international law but as armed aggression.

Keywords: armed aggression; armed forces; international law; international humanitarian law; international terrorism; Russian hybrid war.